

Виктор Пелевин

Оръжие на възмездието

Към края на втората световна война, когато дори ония членове на НСДАП, които контролираха мислите си със спокойния автоматизъм на Марлене Дитрих, поправяща грима си, когато дори онези от тях, които въобще минаваха без мисли, сливайки напълно съзнанието си с колективния разум на партията, – с една дума, когато в главите дори на най-тъпите и безмозъчни партийци почнаха да идват неприятни догадки за перспективите на по-нататъшния развой на събитията, германската пропаганда глухо и загадъчно заговори за новото оръжие, разработвано и вече почти създадено от инженерите на Райха.

Отначало за това се говореше по малко. Например „Фьолкишер Беобахтер“ печаташе в рубриката „Ти и Фатерланд“ материал за някакъв учен, загубил на Източния фронт всичко освен дясната ръка, но изправил се на протези и продължил с една ръка да кове победата „някъде край суровите балтийски вълни“, както поетично се закодираше местоположението на секретната лаборатория, за която ставаше дума; статията свършваше сякаш с принудително премълчаване на това какво именно кове едноръкият патриот. Или например киножурналът „Дойче Руденцау“ показваше горящи отломки от английски бомбардировачи, летящи, както се съобщаваше, „към един от разположените по крайбрежието научни институти, заети с извънредно важна работа“; в края на сюжета, когато вече звучеше бодра музика, дикторът в скоропоговорка добавяше, че немците могат да бъдат спокойни – научният мозък на нацията, зает със създаването на небивало досега оръжие, е надеждно защитен.

След известно време се появи и самият термин – „оръжие на възмездието“. От самия факт на употреба на думата „възмездие“ се вижда, че растящата в страната паника е обхванала и пропагандния апарат, който почва да прави грешки – нали възмездието предполага като повод успешни вражески действия, а всички военни операции на съюзниците официално биваха обявявани за неуспешни, обезпечавачи нови позиции с цената на невероятни жертви. Но може би това беше не грешка, а онова късче емоционална истина, с което всеки опитен пропагандист подправя своите лъжи, създавайки у читателя чувството, че към него се обръща човек, който макар да стои на официални позиции, но е по своему честен и съвестен. Както и да е, но думите „оръжие на възмездието“ еднакво стигаха и до майката, загубила синовете си някъде в Северна Африка, и до работника в партийния апарат, предчувстващ скорошната ликвидация на длъжността си, и до момчето от „Хитлер Югенд“, нищо не разбиращо от развой на събитията, но по детски обичащо оръжието и

тайните. Затова не е чудно, че това словосъчетание бързо стана популярно, както например думите „Нов курс“ в следкризисна Америка. Без всякакво преувеличение може да се каже, че мисълта за това загадъчно оръжие завладя умовете; даже скептиците, иронически споглеждащи се при всяка нова радиосводка от театъра на военните действия, даже надеждно замаскираните евреи, тихо клатещи глави при поредния безумен радиопризив на Гьобелс, – даже те, забравяйки за истинското си отношение към режима, се впускаха в несвързани разговори за природата на оръжието на възмездието и предполагаемото място и време на прилагането му.

Отначало вървял слух, че това е някаква особена бомба с небивала сила. Тази мисъл увличаше основно децата и юношите – известни са много детски рисунки от онова време, на които е изобразен взрив, както обикновено го рисуват децата – черно-червен храст с вълнисти краища, и в ъгъла на листа – малко зелено самолетче с кръстове на фюзелажа. (Удивителната еднотипност на тези рисунки показва, че с възпитанието на новото поколение в Германия са се занимавали истински професионалисти.) Друга разпространена версия беше следната: оръжието на възмездието представлява реактивни снаряди с гигантски размери, способни сами да се насочват към избраната цел. (Някои твърдяха, че ги управляват пилоти, избрани от подлежащия на унищожаване човешки материал, с присадени в мозъка специални електроди.) Освен това говореха за лъчи на смъртта, за газ, който поразява всички, освен преданите на партията и лично на Адолф Хитлер (това очевидно била нечия шега), за гълъби със запалителни бомби, за смъртоносни радиовълни и тъй нататък.

Интерес тук предизвиква преди всичко позицията на правоохранителните органи и министерството на пропагандата. Гестапо, което иначе можеше да стрие човек на прах за невявяване на доброволен извънреден труд по случай рождения ден на фюрера или неговата овчарка, което можеше да прати човек в концлагер за намерено в тоалетната парче хартия с портрета на Рибентроп, въобще не реагираше на доносите по повод прекалено волните разсъждения за оръжието на възмездието. Напротив, след като изчезнаха няколко десетки доносници, стана ясно, че такива разговори негласно се поощряват от властите; патриотите се ориентираха и почнаха да донасят за нежеланите да участват в обсъждането на тази тема – и след няколко дни оклеветеният изчезваше.

Що се касае до официалната пропаганда, то тя се държеше просто непостижимо. Оръжието на възмездието се споменаваше буквално във

всяка уводна статия; за него пееше берлинския хор на момчетата; защитаваха тайната му киногоерите от филмите, които Лени Рифенщал така и не успя да довърши, – но при това никъде не се обясняваше направо що за оръжие е това. Ведомството на Гьобелс предпочиташе да използва метафори и алегии, което изобщо винаги е било характерно за него, но само в качеството на страничен прийом, – а тук освен поетични сравнения не се привеждаше изобщо нищо, и изчакващият поредната въздушна атака гражданин, разгръщайки вестника в бомбоубежището, узнаваше, че не е далеч денят, когато „подобно на копие на Вотан, оръжието на възмездието ще поразии врага в самото му сърце“; прочитайки това съобщение, той, по характерния за жителите на фашистка Германия навик да разчитат всичко най-важно между редовете, решаваше, че сигурно е бил прав кондукторът в трамвая, който неотдавна говореше за снаряди с невероятна мощ и обсег на действие. Но когато на следващия ден на съвещание на членовете на НСДАП се съобщаваше между другото информация за това, че „мечът на Зигфрид вече е вдигнат над потомците на азиатските орди“, той решаваше, че оръжието на възмездието, без всякакво съмнение, е бомба. Когато пък във вечерното радиопредаване се съобщаваше, че „още малко и огненооките Валкирии на Райха ще изсипят върху агресора свещеното си безумие“, той почваше да клоии към мисълта, че това все пак са лъчи или психически газ.

Когато немските „Фау-2“ започнаха да падат върху Лондон, се изясни, че оръжието на възмездието – при все че „Фау“ е първата буква от думата „Фергелтунгсвафе“, тоест „оръжие на възмездието“, – това все пак не са ракети, понеже съобщенията за ракетните обстрели се печатаха редом с обичайния набор от поетични образи, посветени на последната надежда на Германия. Когато от берлинските летища излитаха в небето първите реактивни „месершмити“, стана ясно, че оръжие на възмездието не е и реактивната авиация, защото в едно от радиопреданията новият изстребител беше уподобен на верен гарван на фюрера, търсещ с хищен поглед място за бъдещия пир на яростта си. На смяна на отпадналите версии идваха нови – така някакъв районен фюрер обявил пред строения за напътствие батальон фаустници, че оръжието на възмездието – това са 14,9 милиона заразени с чума плъха, които в специални контейнери ще бъдат хвърлени над Москва, Ню Йорк, Лондон и Ерусалим. Отчитайки, че всички районни фюрери във фашистка Германия бяха удивително тъпи, страхливи, подли и неспособни дори за най-прости умствени комбинации – всичко това служеше като негласно условие за издигането им на тази длъжност – можем да предположим, че

слуховете за характера на оръжието на възмездието са се разпространявали централизирано; да измисли такова нещо (особено цифрата 14,9) самият районен ръководител не би могъл за нищо на света, а не би се решил никога и да повтаря в официално съобщение приказките на бръснаря или шофьора.

Централизираното разпространение на тези слухове се потвърждава от още една провокация на градско ниво: в град Оснабрюк лектор от Берлин обяснил, че оръжието на възмездието – това е секретен тържествен марш, съществуващ в англо- и рускоезични версии, който се предполага да бъде пуснат от мощни звукоусилвателни уредби направо на фронтната линия; ако чуе дори само един куплет, всеки, който разбира тези езици, ще полудее от величието на германския дух. (При това французите, българите, румънците и останалите се предполагало да бъдат довършени с помощна на обикновените части на вермахта.)

Известни са и огромен брой други версии.

Между другото развързката се приближаваше. Загиваха дивизии и армии, предаваха се градове, и настъпваше обикновената мъчителна предсмъртна неразбория. Последното официално споменаване на оръжието на възмездието се отнася към същия ден, когато по радиото била прочетена заповед на Химлер, съгласно която всеки немски войник бил задължен да убие всеки друг немски войник, ако го срещне далеч от шума на битката. След тази заповед в ефир излязла обичайната програма „Хоризонти на утрешния ден“, в която бил указан срокът за използване на оръжието на възмездието: „още преди първите горещи дни, още преди първите майски бури“. Също така било повторено – очевидно във връзка с опитите ако не да се сключи примирие с англичаните и американците, то поне да се умилостивят, – че оръжието на възмездието ще бъде приложено само срещу „азиатските юдобошшевици“. Пет минути след последната в историята на Райха трансляция на „Лили Марлен“ в сградата на берлинското радио паднала комбинирана фугасно-агитационна бомба, съдържаща три тона тринитротолуол и петдесет хиляди листовки.

След капитулацията на Германия разузнаванията на страните-участници в коалицията незабавно се заеха с търсене на секретни заводи и лаборатории – на съюзниците бе добре известна цялата официална немска информация по повод оръжието на възмездието, а също така голямо количество слухове, старателно събирани от агентурата в последните години. Балтийското крайбрежие, където се предполагаше, че се намират съответните изследователски и производствени центрове, било

претърсено буквално метър по метър. По предварителни данни на разузнаването особен интерес предизвиквали две места. В зоната на американска окупация били открити гигантски, по площ колкото голямо селище, железобетонни руини – скоро преди идването на американците нещо там е било унищожено с такова количество взрив, че най-ценните находки били немски военен ботуш заедно с откъснатия крак (парчето от панталон било идентифицирано като униформа на СС) и четиритоновата устна хармоника „Цело“ със следи от зъби и пробойни от осколки. Всичко останало представлявало смес от натрошен бетон, арматура и дребни метални фрагменти.

Проведените скоро след това разпити на жителите показали, че това са останки от замразеното през 1942 година строителство на най-големия в света зоопарк, където за различните животни трябвало да се възпроизведе естествената им среда на обитаване. (Само участъкът „Юдейски планини“ е струвал, както се изяснило от документите, 80 милиона райхсмарки.)

На крайбрежието на съветската зона били намерени катакомби с неясно предназначение, където след отцепване на местността се спуснали седем агенти на СМЕРШ, облечени за всеки случай като тиролски музиканти. Нито един от тях не се върнал, след което катакомбите били превзети с шум от армейско подразделение. В помещението недалеч от входа били открити всичките седем трупа; също там бил хванат обрасъл с дълга брада мъж в дрипи, въоръжен с противопожарна кука; той се представил като Авраам Шумахер, професор от берлинския стоматологичен институт, и твърдял, че се крие тук от 1935 година, хранейки се с дарове от морето. (Способността на човек да прекара десет години в пълна изолация предизвикала естественото недоверие на водещите разпита офицери от СМЕРШ, но може би Шумахер наистина не е лъгал, тъй като впоследствие се изяснило, че той притежава необичайно високо ниво на приспособяемост към неблагоприятните условия; той умрял в един от далечните лагери през 1957 година, като преди това станал известен в криминалните среди лидер („пахан“); това е същият Фикса Живореза, за който пише в мемоарите си народната артистка на Коми АССР балерината Лубенец-Лупоянова.)

Останалата част от катакомбите, разположена под морското равнище, се оказали наводнени. Шумахер казал, че доколкото си спомня, никакви строителни работи не били водени там. Тъй като обаче неговата искреност и най-вече психично състояние не внушавали доверие, било решено да бъде огледана наводнената част от помещенията.

Изпратеният да ги огледа водолаз изчезнал; шлангът и сигналното въже били скъсани или прегрязани. На въпроса от какво би могло да бъде предизвикано това Шумахер отвърнал, че тук вероятно е напакостил някой си Михел, когото той описал с помощта на междуметия и жестове, създавайки в резултат образа на нещо огромно и страховито. Да говори за това по нормален начин Шумахер се отказал, мотивирайки своята категоричност с това, че Михел сигурно ще го чуе и ще дойде. С това разпитът и изследването на катакомбите приключили.

По този начин в нито една от зоните на балтийското крайбрежие на Германия не било открито нищо подобно на научен институт или завод за производство на оръжие на възмездието. Не били намерени дори никакви по-големи строежи: огромният изкоп до Варнемюнд се оказал предназначен, както се изяснило, за гигантската скулптурна група „Миньорите на империята“. (Самите фигури така и не са били отлети, но за предполагаемите мащаби на паметника може да се съди по петте двайсетметрови миньорски чука от бронз, намерени в хангари недалеч от изкопа).

Въпросът за оръжието на възмездието бил подробно обсъден на Берлинската конференция. Бил изслушан тристранен отчет за хода на търсенето на секретно немско оръжие – по това време цялата територия на Германия била вече изследвана, и специалистите констатирали, че няма никакви веществени доказателства за разработката и производството на подобно оръжие; не бил открит нито един документ, описващ това оръжие от техническата му страна, както нямало и хартии, където да се споменават такива документи.

В обсъждането на този въпрос Сталин проявил характерната си твърдост и упорство. Той бил уверен, че американците вече са открили оръжието на възмездието, но го държат в тайна. Сталин, както си спомнят очевидците, бил толкова раздразнен дори от простата възможност за такъв развой на събитията, че изпаднал в тежка депресия и си изкарвал яда на всеки, който му попаднел под ръка – така например маршал Колюшенко, закъснял за началото на вечерното съвещание, вместо обичайната в такъв случай наказателна чаша водка го чакало следното: облekli го в рицарски доспехи от XIV век, стоящи в един от коридорите на сградата на съветската резиденция, и го хвърлили от покрива в декоративното езеро с шарани, след което Сталин от прозореца стрелял по него няколко пъти с двуцевка, а някакъв пиян тип, който се държал със Сталин съвсем фамилиарно, духнал към него от тръбичка стоманена оперена игла; за щастие иглата отскочила от забралото. (След болницата

маршалът бил награден с орден „Александър Невски“ и заточен в Далечния изток; отминавайки с мълчание този епизод, маршалът в спомените си неведнъж се връща към ниските бойни качества на немските танкове, които според него се обяснявали с недостатъчната дебелина на бронята.)

Атмосферата на конференцията станала критична. Преди едно от заседанията агент на американската служба за сигурност обърнал внимание на началника на президентската охрана към стърчащата от бутуша на Сталин дръжка на нож, отчетливо изпъкваща на фона на белия атлазен крачол. След кратко съвещание с английския премиер Труман, желаещ да даде на мислите на Сталин нова насока, казал, че в САЩ е създадена бомба с огромна мощност и с взривно устройство колкото портокал. Според спомените на секретаря на американската мисия У. Хоган, Сталин спокойно забелязал, че е криел бомби в кошници с портокали още в началото на века и че е гепил със своите пичове първия дилижанс с мангизи още когато Труман се е учел да продава вестници. Като се върнал след известно време към тази тема, Сталин добавил, че както смята съветската страна, ако някой се прави на много отворен и си мисли, че ще го изгъбарка с далаверата и ще прибере гювеча, да престане да си го мисли, понеже когато той се е бръчкал в туруханската пандела, там на такива червеи им режели гръцмуля, тъй че той сам би ги очистил, ама имат късмет, че не ще да си мърля ръцете¹.

Като разбрал от превода, че подписването на планираните съглашения е заплашено, Труман прекарал няколко напрегнати часа със своите консултанти, сред които имало и опитни специалисти по руски криминални традиции. На следващата сутрин преди началото на преговорите президентът отвел настрана Сталин и заложил зъб², че американците не крият абсолютно нищо, касаещо оръжието на възмездието. Същото направил и английският премиер, след което преговорите влезли в нормалното си русло.

Скоро на участниците в конференцията били предоставени показанията на висши чиновници от Райха, заловени в плен. Оказало се, че те в по-голямата си част са слабо запознати с въпроса, тъй като никога не четяли немски вестници, предпочитайки пред тях американската булевардна преса, но мислят, че ведомството на Гьобелс наричало така

---

1. Преди революцията Сталин се е занимавал с обيري на пощенски дилижанси и е бил заточен в Туруханск; в оригинала целият последен пасаж е написан на труднопреводим криминален жаргон.

2. Вид клетва в руските престъпни среди.

снарядите „Фау-2“.

Темата за оръжието на възмездието била повдигната на Берлинската конференция още веднъж, когато се разглеждал въпросът за лабораторията за реактивно оръжие в Пенемюнде; бил направен предполагаемият извод, че немците са наричали „оръжие на възмездието“ ракетите „Фау-1“ и „Фау-2“, възлагайки на тях големи надежди; когато тези ракети били използвани, но не дали очакваното въздействие, Гьобелс продължил да експлоатира въодушевилата хората идея.

Последвалата скоро след това употреба на атомно оръжие, отвори-ло нова епоха в живота на човечеството, окончателно изхвърли въпроса за оръжието на възмездието в областта на слабо понятните исторически загадки. Оттогава в повечето исторически пособия под оръжие на възмездието се разбират онези несвършени и небезопасни при изстрелването ракети, които вермахтът от време на време пускаше през Ламанша; най-учудващото е, че тази версия бе възприета най-добре от самите немци. Това може да се обясни с нейната трезвост, простота, и ако може да се изразим така, антимиристичност, извънредно облекчителна за една нация от здрави прагматици, потресена от дванайсетгодишния мистичен кошмар, и напълно устройваща социуми, които са толкова безогледно потънали в собствените си мистични видения, че самото съществуване на мистика там се явява държавна тайна и се отрича. Но отричането на пронизващия живота и историята мистицизъм само по себе си е много тънка и опасна форма на мистика – тънка, защото става невидим крайгълен камък на общественото устройство, от което държавните институти и идеологии придобиват космическото величие на реално съществуващи феномени, а опасна – защото дори най-малката заплаха, обявена за несъществуваща, може да се окаже съдбоносна.

Тук е уместно да приведем цитат от безинтересната като цяло работа на някой си П. Стецюк „Паметта на огнените години“.

„...Младият рус немец с МГ-34 на рамото смятал себе си не само за културтрегер, но и за единствен защитник на древната европейска цивилизация, оказала се на ръба на гибелта. Цвиленето на болшевишката конница и звънът на еврейското злато, сливащи се в обща траурна мелодия, за възпитаника на Балдур фон Ширах биха били най-реалните звуци на света, макар че те се чуват само на онези места, където се озовават научените постоянно да ги чуват адепти... За обучения на необходимата методология човек нищо не струва да придаде реалност както на еврейския заговор, така и например на троцкистко-зиновиевския блок, и макар че тази реалност ще бъде временна, но за периода на своето

съществуване тя ще бъде непоколебима и вечна. Нали всичките наши понятия са продукт на обществено съгласие, не повече... Затова през 1937 година в СССР наистина е съществувал троцкистко-зиновиевски блок, колкото и да са отричали участниците в него; този заговор е бил също толкова реален, колкото реални са били Магнитка и Соловки, и такъв го е правила общата увереност в неговото съществуване. В края на краищата кой, ако не ръководителите на световното комунистическо движение, решава дали тази или онази група хора е троцкистко-зиновиевски блок или не? По-голям авторитет в тази област не съществува, а и самата терминология не е приета в други кръгове. Да предположим, че изобретателят на езика есперанто е въвел специална дума за означаване на някаква група хора. Есперантистите от бъдещето могат да не употребяват тази дума, но кой от тях ще каже, че доктор Заменхоф е лъгал или е сгрешил?.. Реалността на думите се придава от хората. Когато умре последният християнин, ще си отиде от света и Христос; като умре последният марксист, ще изчезне цялата обективна реалност, и нищо няма да се копира и фотографира от ничии чувства, и нищо няма да се дава на никого в усещания, съществувайки независимо, както това не е било нито в древния Египет, нито във Византийската империя. Колко осиротели демони се носят вече над нощната земя! Светът е създаден от вярата, а предметите се създават от увереността в тяхното съществуване, и обратното: светът създава вяра в себе си, а предметите убеждават в своята истинност; без едното няма другото...“

Разбира се, разпасаният тон и неуместните обобщения на П. Стецюк са възмутителни, за да не кажем отвратителни, но нещо от неговите мисли заслужава внимание. В частност, той почти точно разкрива принципа на действие на оръжието на възмездието – не онези жалки барутни ракети, падащи от време на време върху лондонските кина, а истинското, страшното оръжие, заслужаващо всичките цитирани реминисценции от „Пръстена на Нибелунгите“.

Когато множество хора вярват в реалността на някакъв обект (или процес), той започва да проявява себе си: в манастира стават религиозни чудеса, в обществото се разгаря класова борба, в африканските села в определения срок умират прокълнатите от магьосника нещастници и тъй нататък – примерите са безкрайно много, тъй като това е основният механизъм на живота. Ако поставим пред огледалото свещ, то в огледалото ще възникне нейното отражение. Но ако по някакъв неизвестен начин създадем в огледалото отражение на свещта – тогава, за да не се нарушат физическите закони, свещта е длъжна да възникне пред

огледалото от нищото. Друга работа е, че няма начин да се създаде отражение без свещ.

Принципът на равновесието, верен за огледалото и свещта, е верен също и за събитието и човешката реакция на него, но реакция на събитие в мащабите на цяла страна, особено на страна, обхваната от идеологическа ревност, е много просто да бъде организирана с помощта на подчинените на единна воля вестници и радио, дори ако самото това събитие го няма. Приложено към нашия случай, това означава, че с появата и разпространението на слухове за оръжието на възмездието то ще възникне само – и на никого, дори на създателите му, няма да е известно къде и как; колкото повече са мненията за неговата природа, толкова по-странен и неочакван ще се окаже крайният резултат. И когато бъде обявено, че оръжието се привежда в действие, силата на очакването на милиони хора неизбежно ще промени нещо в историята.

Остава да кажем няколко думи за резултатите от прилагането на оръжието на възмездието против СССР. Впрочем можем да минем и без думи, още повече че те са горчиви и не са нови. Нека любопитният сам направи малък опит. Например такъв: да стане рано сутрин, да се приближи на пръсти до прозореца и внимателно отмествайки пердето, да погледне навън...

КРАЙ

© Виктор Пелевин
© 1997 Иван Попов, превод от руски

Виктор Пелевин
Оружие возмездия

Източник: Подкрушието

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1821>]